

В США звичай процедура банкрутства відкривається за ініціативою боржника. Однак статтею 303 Титулу 11 Кодексу про банкрутство США передбачається і примусовий варіант банкрутства боржника, за заявою не менш ніж трьох кредиторів (які статтею 101 визначаються як особа, фонд, траст або державний орган) при настанні певних умов і тільки за процедурами передбаченими цим кодексом. На відміну від українського законодавства, в США для відкриття процедури в примусовому примусовому порядку необхідно тільки довести, що боржник не оплачує своїх боргів у строк, але не треба доводити, що кредитор не може стягнути їх в рамках звичайної судової процедури. Не існує критеріїв неспроможності щодо боржника, який хоче відкрити процедуру ліквідації або реорганізації в добровільному порядку. Він також не зобов'язаний обґрунтовувати своє рішення у заяві.

Аналіз положень Кодексу про банкрутство США дозволяє відзначити його проборжникову концепцію, адже надає боржнику можливість «нового старту» у житті шляхом звільнення від більшості боргів та здійснити виплатити кредиторам в тому обсязі, в якому боржники в змозі це зробити. Така позиція є економічно доцільною, оскільки вона надає змогу зберегти робочі місця та не припиняти виробництво товарів та послуг.

Отже з огляду на вищезазначене можна зробити наступні висновки: в основі законодавства про банкрутство США та країн ЄС лежить реорганізаційна ідея, що надає боржнику, котрий потрапив у скрутне фінансове становище, можливість звільнитися від боргів і продовжити свою діяльність. В Україні ж практика застосування законодавства свідчить про панування ідеї припинення діяльності банкрута і продажу його майна для задоволення вимог кредиторів, нехтуючи передбаченими законодавством процедурами відновлення платоспроможності боржника. На нашу думку, застосування «проборжникової» концепції в законодавстві України на перевагу існуючої «прокредиторської» допомогло б національним суб'єктам підприємницької діяльності продовжувати свою діяльність після реорганізації, забезпечуючи робочі місця та виробляючи продукцію. Це позитивно вплинуло б на економічні показники держави (рівень зайнятості, зростання ВВП тощо).

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ДОТРИМАННЯ ПРАВ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ ПРИ ВИКОНАННІ СУДОВИХ РІШЕНЬ ЗА ЯКИМИ БОРЖНИКОМ Є АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО З ДЕРЖАВНОЮ ЧАСТКОЮ У СТАТУТНОМУ КАПІТАЛІ

Губич А.С., студент КМ-2А курсу ННІЗН НАВС

Науковий керівник: к.ю.н., доцент кафедри господарсько-правових дисциплін ННІПП НАВС Тищенко Ю.В.

Масштабні процеси корпоратизації та приватизації, що відбулися в Україні на початку 90-х років минулого століття, призвели до трансформування великої кількості державних підприємств у господарські компанії різних організаційно-правових форм. Зокрема, згідно з даними Реєстру корпоративних прав держави станом на 1 листопада 2013 року в Україні налічується 447 акціонерних товариств, які мають державну частку у статутному капіталі.

З одного боку, існування таких акціонерних товариств є важливим фактором забезпечення економічної безпеки держави, адже їх більшість функціонує в галузях промисловості, що мають стратегічне значення для держави. У зв'язку з цим, законодавством передбачені особливі правові гарантії діяльності акціонерних товариств, у статутному капіталі яких є корпоративні права держави.

З іншої сторони, наявність законодавчих переваг для акціонерних товариств з державною часткою у статутному капіталі є не лише прямим порушенням принципу рівного захисту державою усіх суб'єктів господарювання, передбаченого ст. 6 Господарського кодексу України, а й може призвести до порушення прав господарюючих суб'єктів, зокрема й фізичних осіб.

Так, згідно з Законом України «Про введення мораторію на примусову реалізацію майна» від 29.11.2001 р. № 2864-III (далі – Закон № 2864-III) встановлено мораторій на застосування примусової реалізації майна господарських товариств, у статутних фондах яких частка держави становить не менше 25 відсотків до удосконалення визначеного законами України механізму примусової реалізації майна.

При цьому під примусовою реалізацією майна розуміється відчуження об'єктів нерухомого майна та інших основних засобів виробництва, що забезпечують ведення виробничої діяльності, а також акцій (часток, паїв), що належать державі в майні інших господарських товариств і передані до статутних фондів цих підприємств, якщо таке відчуження здійснюється шляхом звернення стягнення на майно боржника за рішеннями, що підлягають виконанню Державною виконавчою службою, крім рішень щодо виплати заробітної плати та інших виплат, що належать працівнику у зв'язку із трудовими відносинами, та рішень щодо зобов'язань боржника з перерахування заборгованості фондам загальнообов'язкового державного соціального страхування.

Наявність даного закону значною мірою ускладнює, а інколи, й унеможливує реалізацію Державною виконавчою службою судових рішень майнового характеру, за якими боржником є акціонерне товариство, державна частка у статутному капіталі якого не менша ніж 25 відсотків.

Зазначені проблемні питання в контексті відповідності Закону № 2864-III Конституції України, зокрема принципам рівності перед законом усіх суб'єктів права власності, забезпечення державою захисту конкуренції у підприємницькій діяльності та обов'язковості виконання судових рішень на всій території України, стали предметом розгляду Конституційного суду України.

Так, рішенням Конституційного Суду України від 10.06.2003 № 1-рп/2003 у справі за конституційним поданням 47 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) Закону України «Про введення мораторію на примусову реалізацію майна» (справа про мораторій на примусову реалізацію майна), вказаний закон було визнано таким, що відповідає Конституції України.

При цьому, рішення Конституційного Суду України обґрунтовується наступним. По-перше, мораторій не поширюється на відчуження рухомого та іншого майна підприємств, що не забезпечує ведення їх виробничої діяльності. По-друге, рішення судів про примусове відчуження майна підприємств, ухвалені до і після прийняття Закону № 2864-III, ним не скасовуються, вони залишаються в силі, а їх виконання призупиняється до удосконалення механізму примусової реалізації майна. Тобто Законом встановлюється подовжений на цей період строк їх виконання.

Таким чином, мораторій є тимчасовим заходом на період до правового врегулювання порядку введення примусової реалізації майна, зокрема до внесення відповідних змін до законодавчих актів.

Проте, до цього часу не було удосконалено порядок примусової реалізації майна акціонерних товариств, частка держави у статутному капіталі яких не менше 25 відсотків, внаслідок чого дія зазначеного мораторію продовжується вже більше 11 років.

Окрім цього, в багатьох випадках діяльність акціонерних товариств з державною часткою у статутному капіталі є збитковою, що зумовлює відсутність грошових коштів та інших оборотних активів, за рахунок яких могли б бути задоволені вимоги кредиторів.

Отже, з метою недопущення порушень прав кредиторів, серед яких, зокрема, можуть бути й суб'єкти підприємницької діяльності – фізичні особи, терміновим є удосконалення на законодавчому рівні порядку примусової реалізації майна підприємств з державною часткою у статутному капіталі, який би забезпечив як збереження державної власності, так і дотримання прав господарюючих суб'єктів.